

Aan: Leden van de Tweede Kamer

10 december 2024

Betreft: Inbreng Amnesty International voor politiedebat 19 december 2024

Geachte Kamerleden,

Op 19 december spreekt u met de minister van Justitie en Veiligheid over de politie. Op de agenda staan o.a. de reactie op de motie van het lid Kathmann over het gebruik van gezichtsherkenningsoftware in kaart brengen en de verzamelbrief politie.¹

Deze stukken bevestigen opnieuw dat de Nederlandse politie gezichtsherkenningstechnologie (hierna: **GHT**) gebruikt zonder wettelijke basis en adequaat toezicht. Bovendien gebruikt de politie daarvoor apparatuur uit landen met een offensief cyberprogramma die wereldwijd in verband worden gebracht met grove mensenrechtenschendingen. Amnesty International uitte al vaker zorgen over de inzet van GHT vanwege de grote mensenrechtenrisico's.² In deze brief licht Amnesty haar zorgen toe en roepen wij u op de Minister te bevragen over de noodzakelijke waarborgen.

Amnesty roept uw kamer op om een nationaal verbod op GHT in te stellen wanneer dit neerkomt op massasurveillance.

1. Implementeer de AI-verordening in lijn met mensenrechten

Vanaf 2 februari 2025 verbiedt de AI-verordening *real time* GHT. In het halfjaarbericht van de politie (juni 2024) meldde de minister van Justitie en Veiligheid dat het ministerie onderzoekt of, en zo ja in welke gevallen, er in nationale wetgeving uitzonderingen op dit verbod opgenomen zouden moeten worden.

Amnesty International benadrukt dat GHT voor *identificatie* (ook bekend als "one-to-many" of 1:n) wijdverspreide monitoring, verzameling, opslag en analyse van gevoelige persoons- en biometrische gegevens met zich mee brengt zonder geïndividualiseerde redelijke verdenking van een strafbaar feit. Zowel bij *real time* als retrospectief (post) gebruik komt dit neer op willekeurige **massasurveillance**.

Amnesty International gelooft dat willekeurige massasurveillance nooit een proportionele inbreuk is op het recht op privacy, de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van vereniging en vreedzame vergadering. Autoriteiten over de hele wereld gebruiken GHT om vreedzame demonstraties de kop in te drukken en mensen van kleur of mensen met een migratieachtergrond lastig te vallen.³ In de campagne *Ban the Scan* roept Amnesty International daarom op tot een verbod op het gebruik van GHT voor identificatie.

- **Amnesty roept uw Kamer op om het kabinet duidelijkheid te laten verschaffen over de ontwikkelingen op het wetgevingstraject voor het gebruik van GHT.**

¹ Commissiedebat Politie, 19 december, agendapunten en stukken via:

https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2024A06755

² Zie bijvoorbeeld Input Bits of Freedom & Amnesty International voor het CD Politie op 19 april 2023, beschikbaar via <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/tech-en-mensenrechten/surveillance-bij-demonstraties>

³ Amnesty International, Ban the Scan, <https://banthescan.amnesty.org>

- **Amnesty roept uw Kamer op om een nationaal verbod in te stellen op de ontwikkeling, productie, verkoop, export en het gebruik van GHT voor identificatie. Dit verbod moet ook van toepassing zijn in contexten die (gedeeltelijk) buiten de AI-verordening vallen, zoals migratie, grenscontroles en criminaliteitsopsporing.**

2. Versterk toezicht en verantwoording op CATCH-databanken

Al ruime tijd is bekend dat de politie GHT inzet middels de "CATCH-databanken", waarin circa 7,8 miljoen mensen zijn opgenomen. Ook zet de politie ongereguleerd video-surveillanceauto's met geavanceerde Chinese Hikvision camera's in, waarmee GHT live toegepast kan worden. Twee jaar geleden legde de Autoriteit Persoonsgegevens de politie een boete op vanwege het ontbreken van een risicoanalyse voor de inzet van camera-auto's.⁴ Uit recent onderzoek van Amnesty International blijkt dat de politie echter nog steeds videosurveillanceauto's inzet, in strijd met het recht op privacy, de vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht.⁵

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid schrijft dat voorafgaand aan de inzet van GHT een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (GEB), ofwel een *Data Protection Impact Assessment* (DPIA), uitgevoerd dient te worden. Het is onduidelijk in hoeverre de Autoriteit Persoonsgegevens betrokken wordt bij deze beoordelingen, maar de Staatssecretaris geeft wel aan dat GHT een belangrijk aandachtspunt is voor de Autoriteit Persoonsgegevens. In 2023 is een speciaal team opgericht binnen de Autoriteit Persoonsgegevens dat van start is gegaan met een juridisch kader, werkbezoeken aan diverse wetenschappelijke partijen en een rondetafelgesprek met Europese gegevensbeschermingstoezichthouders.

Amnesty International pleit voor het uitvoeren en publiceren van een **mensenrechtentoets** voorafgaand aan de introductie van digitale technologieën. Een mensenrechtentoets is breder dan een GEB: daarbij wordt niet alleen gekeken naar privacy of gegevensbescherming, maar naar alle relevante mensenrechten.

- **Amnesty roept uw Kamer op om alle GHT-systemen stop te zetten tot een mensenrechtentoets is uitgevoerd en geopenbaard. Daarbij zou in het bijzonder aandacht moeten zijn voor het recht op privacy en gegevensbescherming, het recht op non-discriminatie, de vrijheid van vereniging en vergadering en het recht op een effectief rechtsmiddel.**
- **Amnesty vraagt de Kamer zorg te dragen voor nauwe betrokkenheid van de Autoriteit Persoonsgegevens bij het uitvoeren van alle relevante risicobeoordelingen.**

3. Onderzoek de veiligheids- en mensenrechtenrisico's voor inzet van technologie

De politie maakt onder andere gebruik van geavanceerde camera's van Hikvision en drones van DJI. Deze camera's brengen ernstige risico's met zich mee voor mensenrechten en de nationale veiligheid. Afgelopen juni benadrukten de inlichtingendiensten en de NCTV de risico's voor nationale veiligheid in inkoop en aanbesteding, met name wat betreft China en Rusland.⁶ De gemeente Amsterdam gaat over tot verwijdering van Hikvision camera's uit de stad vanwege zorgen over spionage en mensenrechtenschendingen. De AIVD waarschuwde eerder al dat China een "offensief cyberprogramma" gericht op Nederland

⁴ Autoriteit Persoonsgegevens, Boete mobiele camera-auto's Rotterdam, 21 december 2022,

<https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/documenten/boete-mobiele-camera-autos-rotterdam>

⁵ Amnesty International, *In beeld bij de politie: Camerasurveillance bij vreedzaam protest in Nederland*, 16 oktober 2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur35/8469/2024/nl/>

⁶ Technische briefing, 'Inkoop- en aanbestedingsbeleid toezien op hardware en software van de Rijksoverheid', 26 juni 2024, https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2024A04012

heeft.⁷ Het ministerie van Defensie stopte het gebruik van DJI-drones, omdat zij het gebruik onveilig acht.⁸

- **Amnesty roept de Kamer op om de inkoop van technologie door de politie te laten toetsen op risico's voor mensenrechten en de nationale veiligheid.**
- **Amnesty vraagt de Kamer daarbij kennis te nemen van de inkoopbeleid vanuit het ministerie van BZK en het Ministerie van Defensie, en de NCTV advies te vragen over het inkoopbeleid van de politie.**

Met vriendelijke groet,

--

⁷ NOS, 'Amsterdam haalt 1200 Chinese camera's de komende jaren weg', 10 juni 2024, <https://nos.nl/artikel/2523941-amsterdam-haalt-1200-chinese-camera-s-de-komende-jaren-weg>

⁸ NOS, 'Chinese drones van Rijkswaterstaat en politie mogelijk onveilig', 30 september 2021, <https://nos.nl/artikel/2399774-chinese-drones-van-rijkswaterstaat-en-politie-mogelijk-onveilig>